

BORROWINGS OF RELIGIOUS DOMAIN IN THE LEXICAL SYSTEM OF POLISH

Lyudmila Borodenko

Department of Ukrainian language and Slavonic Philology of the State higher educational institution "Pryazovskyi state technical University", Mariupol, Ukraine

Abstract

Background: The problems of inter-language contacts in contemporary Polish linguistics have increasingly been put forward into the line of most actual linguistic problems, both for mastering particular language material and solving a set of certain theoretical problems. A special attention should be paid to the problem of borrowings from other languages in Polish-one of the most actual problems in Polish linguistics.

Purpose: The objective of the article lies in uncovering of religious borrowings, existing in Polish, revealing their lexical and semantic characteristics and performing lexical and semantic analysis of religious borrowings in Polish.

Result: The biggest group of borrowings from classical languages (Greek and Latin) comprise personal names –members of orders, clergymen, and people close to it. Words, connected with Orthodox religion, that had been penetrating for a long period of time. Among borrowings from other languages there are borrowings from Arabic, Italian, German, Hebrew, French, Persian, Turkish, Hindi Sanskrit.. Because previously direct contacts with persons of the above-mentioned nations were naturally restricted the number of borrowings from those countries in Polish is quite small.

Discussion: So, borrowing is one of the most important components of the vocabulary of the Polish language, the largest lexical and semantic group, existing in all distant genetic layers of religious borrowings being the group of “*persons nominating*”. Having been adapted in the language the borrowings enlarge and enrich its vocabulary arsenal. Subsequent comprehensive etymological analysis by means of the method of inner and outer reconstruction, as well as detailed prognostication of stylistic possibilities of borrowed vocabulary in contemporary Polish seem to have some good prospects.

Key words: borrowings, religious sphere, person’s names, names of divine services, institutions and establishments.

Vitae

Borodenko Lyudmila, candidate of philological sciences, assistant, Department of Ukrainian language and Slavonic Philology of the State higher educational institution "Pryazovskyi state technical University", research interests linguistic typology, study of the problems the national Ukrainian bilingualism and foreign language study in a bilingual.

Correspondence: lusi11271@gmail.com

Людмила Грижак

УДК 811.111’373:82

ЕМОЦІЙНО-ОЦІННІ СЛОВА В ПОРТРЕТНОМУ ЗОБРАЖЕННІ ЖІНОК
У РОМАНІ ЧАРЛЗА ДІККЕНСА «ХОЛОДНИЙ ДІМ»

У статті розглянуто особливості використання емотивів позитивної та негативної оцінки у створенні портретного опису жінок у романі одного з найвидатніших письменників Вікторіанського періоду розвитку англійської літератури – Чарлза Діккенса. Установлено, які емотиви переважають у зображенні зовнішності жінок у романі “Холодний дім”, і висвітлено загальний зовнішній образ героїні, створений автором.

Ключові слова: емотив, позитивна оцінка, негативна оцінка, портретний опис.

Емоційність та оцінність притаманні людині, оскільки безпосередньо пов’язані з її когнітивно-чуттєвою діяльністю і виявляються як у вираженні власного, суб’єктивного ставлення до предметів, явищ, подій, осіб тощо об’єктивної дійсності, так і в їхній оцінці. Засобом вербального вираження такого ставлення і позитивної або негативної характеристики є емоційно-оцінна лексика. У лінгвістичному плані вивчення функціонування цих мовних одиниць у художньому дискурсі зумовлює особливий інтерес, позаяк дозволяє заглибитися в художній світ твору, декодувати й інтерпретувати замисли та наміри письменника.

З’ясування особливостей використання емоційно-оцінної лексики в художньому творі сприяє розвитку теоретичних і практичних засад лінгвістики тексту, зокрема у виокремленні комунікативно-прагматичних аспектів функціонування цих лексем у творі та їх взаємодії з авторськими інтенціями, а також у подальшому розвитку антропоцентричного підходу до аналізу явищ мови, що й зумовлює актуальність дослідження.

Мета розвідки – проаналізувати застосування емоційно-оцінних слів у портретних описах жінок у романі Чарлза Діккенса “Холодний дім”. Під таким описом розуміємо змалювання автором твору ознак зовнішності персонажа, які можна уявляти візуально, а саме: фігури особи в цілісному її сприйнятті, частин

тіла, міміки, жестів, одягу, аксесуарів, віку, манери триматися, загальної портретної характеристики тощо. Зауважимо однак, що проблема аналізу портретних описів є багатоаспектною, тому не обмежується вище переліченими елементами. Портретне зображення персонажу багато в чому залежить від контексту нарративного матеріалу, життєвих ситуацій, у яких фігурує персонаж, та авторської інтенції.

Особливості мовного вираження емоційності, оцінності та експресивності досить часто перебувають у фокусі уваги вітчизняних і зарубіжних мовознавців (Iskhakova 2014, Romanova 2008, Shakhovs'kyi 2008, Statsenko 2011 and others). Дослідники відзначають як діалектичний взаємозв'язок цих категорій, так і їх відмінність (Alefirenko 167, Selivanova 142, Shakhovs'kyi 30).

Мовним корелятом емоційно-чуттєвого стану людини є категорія емотивності, яка дефінується як “іманентна властивість мови виражати психологічні (емоційні) стани і переживання людини через особливі одиниці мови і мовлення – емотиви” (Shakhovs'kyi 5). О. Селіванова визначає емотивність як “складник конотативного компонента в семантичній структурі мовної одиниці, який репрезентує емоційне ставлення носіїв мови до позначеного» і пов'язаний з “іншими відтінками конотата: оцінкою, експресивністю, функціонально-стилістичною забарвленістю” (Selivanova 142). Вирізнєння цих компонентів конотативного значення, на думку А. С. Стаценко, досить часто утруднене, що “дозволяє інтерпретувати емоційну лексику як і експресивно-оцінну, і емоційно-оцінно-експресивну, і емоційно-оцінну, залежно від її внутрішнього змісту і контексту” (Statsenko 9).

Однак емотивність може “формувати й денотат значення слова, що створює суперечність у розгляді денотата й конотата у встановленні межі між ними” (Selivanova с. 142). У зв'язку з цим В. І. Шаховський зазначає, що “внутрішньослівна парадигматика емотивів заснована на такому принципі: якщо слово емотивне, то воно має або емотивне значення, або емотивну конотацію, або емотивний потенціал у кожному з цих варіантів (інгерентний або адгерентний), причому, якщо емотив має один із цих компонентів, то в його логіко-предметній семантиці облігаторно повинен бути оцінний або експресивний компонент, або обидва одночасно. Зворотне співвідношення парадигми не утворюють: оцінний, експресивний, оцінно-експресивний компоненти можуть і не супроводжуватися емотивним” (Shakhovs'kyi 30).

Погоджуючись загалом з вищезазначеними дослідниками в тому, що емотивність може бути основним значенням слова або одним з компонентів конотативного значення, усе ж вважаємо оцінність обов'язковим компонентом емотивності. Висловлюючи емоційне ставлення до предмета референта об'єктивної дійсності, мовець експліцитно чи імпліцитно оцінює його, позаяк “будь-яка осмислена емоція – перш за все, ставлення, тобто оцінка” (Shakhovs'kyi, 67). Між емоційністю та оцінністю настільки тісний зв'язок (Mats'ko et al. 196, Romanova 20, Sternin 96, Shakhovs'kyi 6, Denysovets' 5), що “все частіше їх розглядають як єдиний емоційно-оцінний компонент” (Kolyaseva 9). Водночас експресивність є факультативною ознакою емоційності і може бути відсутньою в емоційно-оцінній характеристиці референта. Як зазначає Л. І. Мацько та ін., “емоційність не завжди є експресивною, вона може мати нейтральне вираження, а експресивність породжується не тільки емоціями, а й мисленням, інтелектом, волею, етикою й естетикою, конкретним світосприйманням мовців” (Mats'ko et al. 189).

Категорія емотивності знаходить вираження в мові та мовленні через особливий пласт емоційної лексики – емотиви. Статус цих мовних одиниць ще не повністю визначений у мовознавстві сьогодні, оскільки існують розбіжності в поглядах лінгвістів стосовно того, які з них зараховувати до емотивів. Наприклад, В. І. Шаховський (Shakhovs'kyi 69) та І. В. Арнольд (Arnold 155) розрізняють лексичні одиниці, що позначають емоції, та ті, що їх виражають, зараховуючи останні до емотивів. Водночас З. З. Ісхакова зауважує, що “протиставлення лексики, яка виражає емоції, лексиці, що називає їх, певною мірою умовне, оскільки обидва типи лексики можуть вживатися для опису емоцій” (Iskhakova 34). Очевидно, слід розрізняти емотиви, які виконують номінативну функцію, позначаючи емоційний стан або почуття (напр., *happiness, sadness*), та емотиви, які експлікують емоційно-оцінне ставлення мовця до предмета референції (напр., *wonderful, horrible*). Використання саме останніх у портретних описах жінок стало предметом аналізу в цьому дослідженні.

За первинністю емотивного значення в смисловій структурі таких лексичних одиниць виокремлюємо денотативні/афективні та конотативні емотиви. Основне значення емотивів-афективів – вираження почуттів, настрою, ставлення, тобто емоційно-оцінна характеристика референта. У конотативних емотивів вираження емоційно-оцінного ставлення супровідне до основного їхнього денотативного значення. Однак, запропонований В. І. Шаховським третій вид емотивів – потенційні, які виявляють емотивне значення в експресивних символічних назвах товарів (напр., парфуми “Контакт”), в асоціативних словах (напр., смерть, берізка), словах-символах, “красивих” – “негарних”, “добрих”, “ласкавих” – “злих” словах (напр., тепло, помста), а також “накладаються” на семантику нейтрального слова емоційною ситуацією (напр., “стіна” У. Шекспір) (Shakhovs'kyi 76-77), не вважаємо доцільним виокремлювати. Вищенаведені лексеми, на нашу думку, можна об'єднати з конотативними емотивами, керуючись тим, що конотація включає додаткові компоненти значення мовних одиниць, “зумовлені соціальними, ідеологічними, культурними, ситуаційними аспектами комунікації” (Selivanova 249).

Отже, у дослідженні емотиви трактуються як мовні одиниці, у семантичній структурі яких є емоційно-оцінне значення і за допомогою яких можна виразити суб'єктивне, емоційно-оцінне ставлення до об'єкта референції. Суб'єктивна емоційна оцінка референта може бути позитивною або негативною, тому вирізняємо

два види емотивів – позитивної і негативної емоційної оцінки. За статусом емотивного значення в предметно-логічному змісті цих лексем їх диференціюємо на денотативні/афективні емотиви та конотативні.

Аналіз емотивів, використаних у портретних описах жінок у романі Ч. Діккенса “Холодний дім”, дозволив виокремити 783 лексичні одиниці, які належать до таких частин мов як іменники (напр. *perfection, indifference*), прикметники (напр., *brilliant, fretful*) і прислівники (напр., *graciously, slatternly*). Загальні результати дослідження подані в нижченаведеній таблиці.

Таблиця

Використання емотивів у портретних описах жінок у романі
Чарльза Діккенса “Холодний дім”

емотиви	емотиви позитивної оцінки	емотиви негативної оцінки
іменники	42	12
прикметники	524	155
прислівники	12	20
Всього	591	192

Як випливає з цих даних, емотиви позитивної оцінки значно переважають у портретному зображенні жінок роману (76% проти 24%) і це дає підстави вважати, що автор намагався створити позитивний, привабливий опис зовнішніх характеристик героїнь. Прислівники становлять найменшу частину виокремлених лексем і неодноразово вживалися для емотивно-оцінної характеристики дій чи стану жінок (напр., *smiling brightly, look gloomily, walk moodily*), проте значно частіше з метою емотивно-оцінної інтенсифікації ознаки, вираженої прикметником (напр., *remarkably beautiful, wonderfully neat, fearfully thin, deadly pale*). Емотиви-іменники застосовувалися автором роману для позначення ознак зовнішності в портретних зображеннях жінок, наприклад: *beauty, face in its loveliness, Lady Dedlock's brightness, her air of superiority, a smile of scorn*. Проте значну перевагу у використанні мають прикметники, що цілком відповідає їх граматичному значенню – виражати атрибути предметів референції, наприклад: *delicate fingers, honey lips, dead colour, malignant sneer*.

Загалом у результаті аналізу словникових дефініцій досліджуваних емотивів встановлено, що емотиви-афективи складають приблизно половину всіх мовних одиниць позитивної (301 лексем – 51%) та негативної (97 лексем – 51%) характеристики зовнішності жіночих персонажів у досліджуваному романі. Найуживаніші з виокремлених емотивів-афективів позитивної оцінки в портретних описах героїнь такі: *pretty* (46 використань), *beauty* (35 використань), *beautiful* (33 використання), *bright* (22 використання), *handsome* (21 використання), *fine* (19 використань). Наприклад:

She was a pretty, very diminutive, plump woman of from forty to fifty, with handsome eyes [...] (Dickens 52).

A dark-eyed, dark-haired, shy, village beauty comes in--so fresh in her rosy and yet delicate bloom [...] (Dickens 108).

Найбільшу кількість уживань серед емотивів-афективів негативної оцінки в портретних описах жінок має лексема *poor* (23 використання), яку автор використовував, щоб змалювати жалюгідний, проте вартий співчуття та симпатії портрет героїні, наприклад:

[...] any fool knows that a poor creature like her, beaten and kicked and scarred and bruised from head to foot [...] (Dickens 880).

The poor girl was sitting on the floor where they had laid her down (Dickens 911).

Найуживаніші серед емотивів-конотативів позитивної оцінки в портретному зображенні жінок досліджуваного роману – лексема *little* (169 використань – 58%) у значенні доброзичливої привітності або прив'язаності та лексема *old* у сполученні з іменником *girl* (79 використань – 27%) як сповнений душевної прихильності спосіб змалювання дружини її чоловіком. Наприклад:

Why, little woman, you look fresher than your flowers! (Dickens 941).

The old girl never appears in walking trim, in any season of the year, without a grey cloth cloak [...] (Dickens 539).

Серед емотивів-конотативів автор найчастіше використовував лексему *haughty* (5 використань – 1%), яка характеризувала зверхню манеру жінки триматися, наприклад: *They say of her that she has lately grown more handsome and more haughty* (Dickens 735).

Загалом романіст висвітлював як окремі аспекти зовнішності героїнь, так і давав їхню загальну портретну характеристику. Особлива увага приділялася таким деталям зовнішнього вигляду жінок, як обличчя, волосся, очі, фігура, усмішка, пальці, наприклад:

face: *agreeable, fair, fine, good, handsome, lovely, loving, pleasant, pretty, sparkling/ cold. disdainful, poor, scarred, wild;*

eyes: *bright, fine, handsome, sparkling, tender/ proud, languid;*

smile (n, v): *agreeable, amiably, brightly, pretty, waggishly / angry, hard-favoured, malignant, plaintive, severe, sinister, tigerish;*

hair/curl: *beautiful, bright, fine, good, lovely, vivacious / carelessly disposed, poor, tumbled, wildly thrown;*

fingers/hand: *delicate, genteel, wholesome / weazen, scarred;*

figure: *agreeable, elegant, fine, handsome, quaint, venerable / old-fashioned*

Більш загальна портретна характеристика осіб жіночої статі в романі включала опис манери триматися, поведінки, стану та загального вигляду. Нижче наведені емотиви, зокрема:

- **емотиви загальної позитивної оцінки зовнішності героїнь:** *affable, agreeable, amiable, astonishing, beautiful, best-groomed, blooming, brilliant(ly), charming(ly), cheery, comely, convivial, delicate, diviner, elegant, endearing, fair, fashionable, fine, fresh, genteel, good, grand, graceful, great, handsome, lovely, luxuriant, perfect(ly), pretty, radiant, remarkable(ly), resplendent, shining, stately, transcendent, waggish(ly), wonderfully, wholesome;*

- **емотиви загальної негативної оцінки зовнішності героїнь:** *beaten, censorious, chilling, coarse, cold(ly), commanding, crabbed, dead(ly), defiant(ly), dirty, discontented, disgraceful, distressful, dreadful, fearfully, formidable, fretful, gloomy (ily), grave(ly), grim(ly), haughty, imperious(ly), impetuous, indifferent, insolent, jaded, maliciously, miserable, moodily, neglected, negligent, over-ripe, overcast, pig-headed, pinched, piteous, plaintive, poor, proud, rigid, rough, scornful(ly), severe, shabby, slatternly, stern, strict, sulky, supercilious, troubled, ugly, unapproachable, uncivil, wan, wild, worn, wretched.*

Хоча Ч. Діккенс використовував чимало різновидів емотивів негативної оцінки, все ж їх кількість в описах зовнішності героїнь значно менша, ніж емотивів позитивної оцінки. Застосування великої кількості емотивів позитивної оцінки в змалюванні зовнішності жінок-персонажів є індикатором авторської оцінки та інтенціональності на створення привабливого зовнішнього образу героїнь.

Отже, проаналізувавши використання емотивів, мовних одиниць, що виражають суб'єктивне, емоційно-оцінне ставлення до об'єкта референції, у створенні портретної характеристики жінок-героїнь у романі Ч. Діккенса «Холодний дім», ми дійшли до таких висновків: а) перевага емотивів позитивної оцінки вказує на створення романістом загального позитивного та привабливого їхнього зовнішнього вигляду; б) емотиви-афективи становлять приблизно половину виокремлених емотивів позитивної та негативної оцінки; в) письменник надавав перевагу загальній портретній характеристиці жінок без деталізації їхнього зовнішнього вигляду.

Цей виклад окреслює тільки один аспект створення жіночого образу в романі – портрета. Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо в дослідженнях мовних особливостей у створенні цілісного образу героїнь як у розглянутому романі, так і в інших творах Вікторіанської епохи.

References

- Alefirenko, Nikolay. *Spornye problemy semantiki. (Problematic Issues of Semantics)*. Moscow: Gnozis, 2005. Print.
- Arnold, Irina. *Stilistika sovremennogo angliyskogo yazyka: (Stilistika dekodirovaniya)*. Moscow: Prosveschenie, 1990. Print.
- Denysovets', Iryna. "Slovotvirna verbalizatsiya emotsiyno-otsinnoyi semantyky v suchasniy ukrayins'kiy dytyachiy prozi." Diss. Ukrainian Language Institute, 2016. Abstract. Print.
- Iskhakova, Zemfira. *Emotivno-deykticheskaya konstanta v semiosfere*. Moscow: Flinta: Nauka, 2014. Print.
- Kolyaseva, Tat'yana. "Emotsionalno-otsenchnaya leksika v tekstovom prostranstve D. I. Stakheyeva." Diss. Naberezhnochelnskiy gosudarstvennyy pedagogicheskiy institut, 2008. Web. 22 Sep. 2017.
- "Oxford Learner's Dictionaries" Oxfordlearnersdictionaries.com. N.p., 2017. Web. 22 Sept. 2017.
- Romanova, Tatyana. *Modalnost. Otsenka. Emotsionalnost. (Modality, Evaluation, Emotiveness)*. Nizhniy Novgorod: NGLU im. N.A. Dobrolyubova, 2008. Print.
- Selivanova, Olena. *Lingvistychna Entsyklopediya (Linguistic Encyclopedia)*. Poltava: Dovkillya-K, 2011. Print.
- Statsenko Anna. *Emotsionalno-otsenchnaya leksika kak sredstvo realizatsii rechevoy intentsii. (Emotive-evaluative Language as a Mean of Realization of Intention in Speech)*. Moscow: MPGU, 2011. Print.
- Sternin, Iosif. *Leksicheskoe znachenie slova v rechi. (Lexical Meaning of the Word in Speech)*. M.-Berlin: Direkt Media, 2015. Print.
- Mats'ko, Lyubov, Olesya Sydorenko, and Oksana Mats'ko. *Stylistyka ukrayins'koyi movy. (Stylistics of the Ukrainian Language)*. Kyiv: Vyshcha shkola, 2003. Print.
- Shahovskiy, Victor. *Lingvisticheskaya teoriya emotsiy. (Linguistic Theory of Emotions)*. Moscow: Gnozis, 2008. Print.

List of Sources.

Dickens, Charles. *Bleak House*. London: Penguin Classics, 2003. Print.

Надійшла до редакції 24 серпня 2017 року.

EMOTIONAL-EVALUATIVE WORDS IN THE WOMEN'S PORTRAYAL IN DICKENS'S NOVEL "BLEAK HOUSE"

Lyudmyla Hryzhak

Department of English, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

Abstract

Background: The study deals with the analysis of emotional-evaluative words in the women's portrayal in the novel "Bleak House" written by Ch. Dickens. The portrayal of female characters involves the description of their appearance, manners, state i.e. all features that can be perceived visually. Emotional-evaluative words are regarded in the study as lexemes whose semantic structure has an emotional-evaluative component that allows giving subjective emotional positive or negative evaluation of the referent. Depending on the status of this component in their semantic structure, we differentiate denotative / affective emotional-evaluative words and the connotative ones.

Purpose: The purpose of the study is to analyze the use of emotional-evaluative words in the portrait descriptions of women in the novel.

Results: The key results of the study are the following: a) the author uses more emotional words of positive evaluation in women's portrayal thus creating a generally favourable image of their appearance; b) lexemes in the semantic structure of which emotional-evaluative component is the main one constitute only the half of the corpus findings; c) the novelist preferred to give the general characterization of women, rather than the detailed description of their appearance.

Discussion: The research only delineated the possible ways of studying the role of emotional-evaluative words in the creation of female images in the novel, therefore, further researches may help establish their function in the creation of the complete image of heroines in this as well as in other novels of this era.

Key words: emotional-evaluative words, positive evaluation, negative evaluation, women's portrayal.

Vitae

Lyudmyla Hryzhak is an associate professor, PhD at the Department of English, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine. Her scientific interests are mostly focused on the research areas of functional and text linguistics

Correspondence: l.gryzhak@chnu.edu.ua

Оксана Добровольська

УДК 811.111'04'373.46

MIDDLE ENGLISH NAMES OF ARTISTS: ORIGIN AND USAGE

*У статті запропоновано розгляд функційної диференціації та етимологічного складу та хронологічної стратифікації середньоанглійської агентивно-професійної лексики, зокрема назв майстрів прикладного та образотворчого мистецтва, здійснені у рамках вивчення наукової проблеми системної стабільності функціонування словникового складу середньоанглійської мови і його діалектичної єдності із розвитком відповідно до **універсальних законів діалектики** і загальних тенденцій мовної еволюції внаслідок дії системних і позамовних чинників.*

Ключові слова: середньоанглійська мова, назви осіб за професією, назви майстрів прикладного мистецтва, функційна диференціація, етимологічний склад.

The relevance and topicality of this research is due to the need for a comprehensive study of the Middle English vocabulary, in particular of occupational terms as its subsystem. In English linguistics the origin, structural, semantic and onomasiological peculiarities of nomina-agentis was studied concerning Middle English period (Kuznetcova, Nikitina). In the diachronic aspect the impact of cognitive complication of professional activities and its reflection in the dynamics of word-building patterns has been already studied (Shilova). Old and Middle English occupational terms have been studied in the aspect of onomasiology (Solonovich). Nevertheless the problem of study of Middle English vocabulary, Middle English occupational terms in particular, still remains topical concerning their systemic and functional aspects, especially their functional differentiation and origin (correlation of native and borrowed) as the part of general problem of system stability of the Middle English vocabulary and its dialectical unity with the development according to the universal laws of dialectics and general trends of language evolution as a result of systemic and extra-lingual factors.

Our research is conducted in line with the functional, system and historic approaches to the language, especially while describing historical transformations of the vocabulary of the English language we use the system analysis in combination with the functional approach, which takes into account the heterogeneity of language in its multifunctioning. System approach relies on the position of the unity and integrity of the world and its reflection in human consciousness in the form of general laws.

The essence of the dialectical process of language development is treated as being inseparably connected with the development of society, its adaptation to the changing conditions of communication, manifesting the unity of its two opposite properties: the structural-functional organization and structural-functional variability.

Theoretical basis of the functional approach is the understanding of language as a dynamic system that is in constant motion and development. The main tenet of the functional linguistics is the position that language is an instrument, means, mechanism for the implementation of certain human intentions- both in the field of cognition and the acts of communication. Central concern of functionalism is the study of the function of the object as well as its purpose and features from the point of view of the mission, adapting to their implementation. The influence of other